

פרשת ויגש

(ע"פ הרב מרדכי קמינצקי)

המזימה מסתבכת. בסוף הפרשה שעברה, יוסף מאשים את אחיו בגניבת גביע הקסם שלו. יהודה, האחראי על ה"גדוד", מכחיש אפילו את האפשרות הקטנה ביותר, שאחד מהאחים יכול להיות גנב. יהודה היה כה בטוח בנושא, שהוא קובע עונש מוות לגנב, ועבדות לתשעת האחים הנותרים, אם ההאשמות הגסות תוכחנה כאמת. למזלו הרע, יהודה לא היה מודע לתחבולה המבוימת של יוסף, שציווה להחביא את הגביע בתוך אמתחת בנימין.

פרשת השבוע פותחת בדרישת יוסף לשמור אצלו את בנימין, ורק את בנימין, כעבד. יהודה ילחם עד הסוף כנגד המזימה הזאת. יוסף מתעמת עם אחיו. במערך מעורב של זעם, חמה והגנה רגשית, יהודה מתמקח עם יוסף. בכמעט איום של מלחמה על העניין, יהודה מסביר שאי אפשר לקחת את בנימין כעבד, כי אביו הזקן ממתין לו בבית. אם בנימין לא יחזור אל אביו, הזקן ימות מצער. הרי הוא כבר שָׁכַל בן אחד בתאונה מחרידה.

בראותו את מידת האכפתיות של יהודה לגורל אחיו הצעיר, יוסף מבצע חשיפה מדהימה: "אֲנִי יוֹסֵף, הָעוֹד אֶבִּי חַי?" (בראשית מה, ב). כאן יוסף מוחל לאחיו ואומר להם שכל מה שקרה, היה חלק מתכנית קבועה מראש על ידי הקב"ה, שיעודה הוא הצלת כל המשפחה מהרעב המתמשך. הוא שולח את אחיו חזרה אל אביהם לארץ כנען, אבל קודם לכן, הוא נותן להם במתנה חליפות בגדים. אולם לבנימין הוא נותן חמש חליפות שמלות ושלוש מאות מטבעות כסף (בראשית מה, כב). הגמרא במסכת מגילה דף ט"ז עמוד ב', שואלת שאלה עצומה: איך יתכן שיוסף, שכה סבל מקנאת אחיו, מתגרה באחיו ומפלה לטובה את בנימין? האם הקנאה בעבר לא דרבנה את השנאה, שהובילה את כל האסון? מדוע יוסף לא למד לקח מניסיון העבר, לא להראות משוא פנים. הגמרא מסבירה שיוסף היה מאוד מחושב במעשיו. הוא רמז על מעשה דומה שיקרה בעתיד. כאשר מרדכי, שהוא מזרעו של בנימין, ינצל מהגרדום שהכין לו המן, יעלה באופן ניסי לשלטון. כשיצא מארמונו של אחשורוש, ניתנו לו במתנה חמשה חליפות בגדים. חמש חליפות שמלות של בנימין היו סמל לביגוד, שצאצא של בנימין יקבל בעתיד. מספר מפרשים שואלים שאלה קשה: מובן מאליו שיוסף לא הסביר לאחיו את המשמעות העמוקה של מעשיו. ואם כן, מה הרוויח כשהעדיף את בנימין על פניהם? האם האזכור הסימבולי יפריך כל הרגשה לא טובה? האם איזה סמל מסתורי יפתור בעיה שאולי היה קיימת מתחת לשטח? מדוע יוסף, באמצע המהומה של החשיפה המדהימה, החליט להעניק מתנות טקסיות המפללות לטובה אחד

מהאחים לעומת האחרים, כל זאת, כדי לבשר על אירוע שעתיד לקרות בעוד אלף שנה? האם הוא לא היה יכול להמתין עם הסמליות לשעה יותר מתאימה?

הרב פסח קרון מספר את הסיפור היפה הבא באחד מספריו:

בשנת 1939, הגסטאפו הנאצי סגר את ישיבתו של הרב משה שניידר בפרנקפורט. במאמצים אדירים, ובתמיכה של קהילת אנגליה, הרב שניידר הצליח להעביר את הישיבה ללונדון. הישרדות בתקופה הנוראה הזאת היוותה אתגר גם רוחני וגם גשמי עצום, אבל שני בחורים מהישיבה עזרו להתגבר על האתגר הזה. לשניהם קראו משה. משה אחד היה קם מאוד מוקדם בבוקר והיה אוסף שאריות הלחם ממאפיה נדיבה. לסחוב את שקיות הלחם והלחמניות שנשארו בקור העז לא היה דבר קל, אבל משה מעולם לא החמיץ את חובתו. בפועל הוא אפילו החליף בחורים אחרים שהיו אמורים לבצע את המשימה.

משה השני גם כן קם מוקדם מאוד. הוא הנהיג לימוד מיוחד לפני עמוד השחר. הוא דרבן את חבריו להתגבר על המאמץ הנוסף, דבר שהם עשו בצורה המעוררת השתאות.

אחרי שנים של מאמצים בלתי פוסקים, הנערים קיבלו הכרה פומבית. הרב שניידר בירך אותם לפני כל הישיבה: "משה, ש"שלעפס" (מעמיס) את הלחם אינו מעמיס רק את הלחם של היום. יבוא יום, והוא יעזור לחלק לחם לאלפי אנשים. ומשה שדואג לרוחניות של אחרים ימשיך לעשות את זה להרבה שנים נוספים" הצהיר ראש הישיבה. "מעשיהם של היום הם רק הזרע של מעשיהם בעתיד".

המילים שלו התאמתו. משה ה"לחם שלעפר" נהיה משה "פאול" רייכמן, אחד מהנדבנים הנדיבים הגדולים בדורנו. (אציין, שאנחנו נמצאים בתוך השלושים לפטירתו). משה, המורה הצעיר, נהיה הרב משה שטרנבוך שהיה רב ביוהנסבורג, ובהר נוף בירושלים, שכתב מספר ספרים מפורסמים בהלכה, ונהיה למורה דרך לאלפי יהודים טובים.

יתכן שיוסף מגלה לנו את סוד עמנו. למספר רגעים, בנימין עמד כבול באזיקים. הוא הואשם בגניבת הגביע הקסום, ונידון בצורה מבישה, להיות כל חייו עבד לפרעה. והנה זמן קצר אחרי זה, לא רק ששחררו אותו, אלא נהיה מזוהה בכבוד ויושר כאח מלידה, גם מאב וגם מאם, של האיש בעל הכוח העצום ביותר בעולם. יוסף מעניק למי שהיה אמור להיות עבד עולם, מתנות מחומשות כמודעה לעולם. דרך בנימין, הוא מכריז על גורל עמו. על ידי בנימין, יוסף מכריז שמאורעות של היום, הם גורלנו המפורש. הודות למעשיו האמיצים של יהודה, בנימין, הכמעט עבד, יוצא כמנצח, לא עם חליפה אחת, אלא עם חמש חליפות. אין זה סמליות לאלפי שנים הבאות, אלא סמליות לטבע התמידי של העם היהודי.

הדבר שקרה לבנימין במצרים התגלה בדמיון ובסימטריה מופלאים במאורעות שקרו מאות בשנים אחרי זה בפרס. מרדכי היהודי, מזרעו של בנימין וגם מיהודה, "איש יהודי" [משבט יהודה] הָיָה בְּשׁוֹשַׁן הַבִּיָּרָה, וְשָׁמוֹ מְרֹדָכִי בֶן יָאִיר בֶּן שִׁמְעִי בֶן קִישׁ אִישׁ יְמִינִי [משבט

בנימין] " , עמד במצבים איומים של סכנת מוות והשפלה. הוא קרא תיגר למלאך המוות ויצא בכבוד והדר.

המסר של יוסף לא היה חידה, לא אשליה ולא נבואה מסתורית. אומץ לב בזמנים מסוימים מוליד גדולה. זה לא היה מסר רק לעתיד, זה היה מסר של העתיד להיום. זהו מסר שכל האחים היו מסוגלים להעריך באותו רגע. זהו מסר שגם אנחנו יכולים להעריך מיד עכשיו...